

WARSZAWA, WRZESIEŃ 2020

Tarcze dla środowiska naukowego i akademickiego

Podsumowanie zmian

Wyjątkowe okoliczności związane z pandemią, w których znalazły się uczelnie i instytucje naukowe wymagały podjęcia szczególnych działań. Odpowiedzią stały się tarcze kryzysowe, które oprócz rozwiązań dla całej gospodarki, zawierały również regulacje dotyczące nauki i szkolnictwa wyższego. Wsparcie otrzymało całe środowisko akademickie i naukowe. Zmiany objęły wykładowców, naukowców, studentów oraz pracowników.

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Bezpieczeństwo przede wszystkim

Bezpieczeństwo studentów, wykładowców i pracowników uczelni – to priorytet od samego początku. Zgodnie z przepisami ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce to rektor uczelni, w ramach autonomii, która mu przysługuje, odpowiedzialny jest za zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pracy oraz kształcenia na uczelni. Szczególna sytuacja wywołana pandemią wymagała jednak działań o charakterze ogólnokrajowym. Z tego powodu w tzw. pierwszej tarczy antykryzysowej znalazł się przepis pozwalający właściwym ministrom na czasowe ograniczenie lub zawieszenie działalności uczelni – w tym np. kształcenia studentów i doktorantów. Decyzja taka mogła zostać podjęta jedynie w przypadkach uzasadnionych nadzwyczajnymi okolicznościami zagrażającymi życiu lub zdrowiu [Tarcza 1.0].

Reforma w dobie pandemii – Tarcza 2.0

Pandemia zbiegła się z okresem przygotowań uczelni do zmian wprowadzonych Konstytucją dla nauki, w tym związanych z nowym podziałem uczelni czy ewaluacją. Tarcza 2.0 wprowadziła następujące zmiany ułatwiające wdrożenie reformy:

- opóźnienie wejścia w życie, m.in. przepisów regulujących status uczelni i ich podział na uczelnie akademickie i zawodowe – co bezpośrednio wiąże się z uprawnieniami, m.in. do prowadzenia studiów jednolitych magisterskich czy doktoranckich,
- przedłużenie okresu, do którego uczelnie mogą korzystać ze starych zasad tworzenia studiów z uwzględnieniem posiadanych uprawnień do nadawania stopni naukowych,
- opóźnienie wdrażania nowych zasad prowadzenia studiów przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela,
- przesunięcie o rok terminu pierwszej ewaluacji prowadzonej według nowych zasad.

Zarządzanie uczelnią na nowych zasadach

Główne zmiany objęły tu przede wszystkim gremia uczelni. Do ustawy wprowadzono przepisy pozwalające na odbywanie zdalnych posiedzeń rad uczelni oraz senatów.

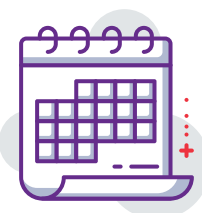
Zmiany w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce pozwoliły na przenoszenie kompetencji. Przykładowo, jeżeli senat uczelni nie jest w stanie wykonywać swoich zadań, rektor może wydawać zarządzenia w sprawach leżących w gestii senatu. Jeżeli to rektor nie może wykonywać swoich zadań, realizuje je członek wspólnoty danej uczelni, wskazany przez ministra nadzorującego tę uczelnię. Niezbędne jest jednak zatwierdzenie przez senat uczelni, na najbliższym jego posiedzeniu, zarządzeń wydanych w takim trybie [Tarcza 2.0 i Tarcza 4.0].

Kształcenie studentów przez internet

Kształcenie w dużym stopniu stało się zdalne. W związku z tym trzeba było opracować sposób weryfikacji zdobytej wiedzy. Ustawa wprowadziła możliwość przeprowadzenia zdalnych zaliczeń i egzaminów, kończących zajęcia oraz egzaminów dyplomowych poza siedzibą uczelni lub poza jej filią [Tarcza 2.0].

Kontrola osiągniętych efektów uczenia się może być przeprowadzona zdalnie. Jednocześnie uczelnia została zobowiązana do obowiązku opublikowania w Biuletynie Informacji Publicznej zasad ich przeprowadzania [Tarcza 4.0].

Organizacja uczelni na nowo

Dostosowano procedury rekrutacyjne do nowej sytuacji, w tym m.in:

- uproszczono zasady rekrutacji,
- opracowano nowe zasady przyjmowania na studia laureatów i finalistów olimpiad przedmiotowych,
- usprawniono rekrutację na studia II stopnia – w przypadku gdy student nie posiada jeszcze dyplomu ukończenia studiów I stopnia wystarczy, że przedstawi odpowiednie zaświadczenie, a dyplom dostarczy w ciągu 30 dni od jego wydania.

Jednocześnie rektorom przyznano uprawnienia do zmiany organizacji roku akademickiego 2019/2020 również w zakresie organizacji kształcenia doktorantów [Tarcza 2.0].

Doprecyzowano również języki w jakich uczelnia jest zobowiązana do wydania absolwentowi odpisu dyplomu i odpisu suplementu [Tarcza 3.0].

Obowiązki sprawozdawcze – większa elastyczność

Przyznano ministrowi nauki i szkolnictwa wyższego uprawnienie do wydłużenia lub skrócenia wykonania przez uczelnie i instytucje naukowe w roku 2020 obowiązków sprawozdawczych. Jednocześnie w czasie ograniczenia lub zawieszenia funkcjonowania uczelni zrezygnowano z przeprowadzania ocen okresowych nauczycieli akademickich oraz kierowania wykładowców na badania okresowe [Tarcza 2.0].

Pomoc materialna dla studentów – tarcza 2.0

Wprowadzono wiele prostudenckich i prodoktoranckich zmian w zasadach przyznawania pomocy materialnej w okresie pandemii:

- zniesienie limitu dwóch zapomóg w roku akademickim – o zapomogę student będzie mógł wystąpić za każdym razem kiedy jego sytuacja życiowa pogorszyła się,
- zniesienie limitu 6-letniego okresu przysługiwania świadczeń, w przypadku ubiegania się o stypendium socjalne, stypendium dla osób niepełnosprawnych, czy zapomogę,
- wprowadzenie możliwości przyznawania zapomóg dla studentów przez rektora, przy czym istniejąca w uczelni komisja stypendialna i odwoławcza komisja stypendialna, zachowują swoje uprawnienia do przyznawania stypendium socjalnego, stypendium dla osób niepełnosprawnych i stypendium rektora,
- wprowadzenie uproszczonego trybu rozpatrywania zapomóg,
- wprowadzenie możliwości przyznawania doktorantom zapomóg przez kierownika podmiotu prowadzącego studia doktoranckie,
- uproszczenie formalności związanych z przyznawaniem stypendium socjalnego – forma i sposób składania wniosku zależy od decyzji poszczególnej uczelni,
- możliwość zawieszenia przez bank kredytu studenckiego na okres maksymalnie do 6 miesięcy – na wniosek studenta.

Finansowanie uczelni i podmiotów naukowych

Tarcze 2.0 oraz 4.0 wprowadziły usprawnienia w zakresie finansowania nauki:

- utrzymanie dotychczasowych zasad finansowania w uczelniach akademickich, instytutach naukowych Polskiej Akademii Nauk, instytutach badawczych oraz międzynarodowych instytutach naukowych [Tarcza 2.0],
- dodanie do katalogu podmiotów finansowanych w ramach środków przeznaczanych na naukę i szkolnictwo wyższe – Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego [Tarcza 4.0],
- możliwość pozostawienia niewykorzystanych w roku 2020 dotacji w dyspozycji podmiotu, któremu zostały przyznane [Tarcza 2.0],
- możliwość odliczeń od podatku, a także od przychodu darowizn rzeczowych w postaci sprzętu komputerowego także dla uczelni [Tarcza 4.0],
- przesunięcie terminu ogłoszenia konkursu w ramach programu „Regionalna inicjatywa doskonałości” do maksymalnie 30 czerwca 2023 r. [Tarcza 2.0].

Doktoranci i studia doktoranckie

Konieczne okazało się przedłużenie terminów dotyczących zdobywania tytułów i stopni naukowych.

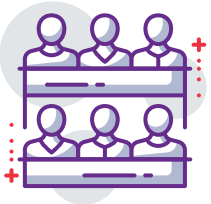
- Przedłużono okres prowadzenia szkół doktorskich przez trzy kategorie podmiotów:
 - a. posiadające uprawnienia do nadawania stopnia doktora w co najmniej 2 dyscyplinach;
 - b. przez uczelnię akademicką, która prowadzi działalność naukową wyłącznie w 1 dyscyplinie, która jest dyscypliną w zakresie teologii albo kultury fizycznej albo dyscypliną artystyczną, i posiada w niej uprawnienia do nadawania stopnia doktora;
 - c. wspólnie przez uczelnie akademickie, instytuty naukowe Polskiej Akademii Nauk, instytuty badawcze lub międzynarodowe instytuty naukowe, z których każde posiada uprawnienia do nadawania stopnia doktora w co najmniej 1 dyscyplinie. [Tarcza 2.0]
- Do 31 grudnia 2022 r. przedłużono możliwość prowadzenia przewodów doktorskich, postępowań habilitacyjnych i postępowań o nadanie tytułu profesora wszczętych i niezakończonych przed 1 października 2018 r. Zmieniono również przepisy dotyczące wykazu czasopism naukowych i monografii, których publikacje stanowią dorobek naukowy kandydatów [Tarcza 3.0].

Ponadto w zakresie organizacji postępowań:

- Wprowadzono możliwość zdalnego prowadzenia obron prac doktorskich oraz przeprowadzenia kolokwium habilitacyjnego;
- Doprecyzowano kwestie składania podpisów pod uchwałami podejmowanymi w postępowaniach habilitacyjnych i postępowaniach o nadanie tytułu profesora podjętymi oraz przewodach doktorskich – które zapadły zdalnie [Tarcza 4.0];

Uproszczono także procedury rekrutacyjne, aby bezpośredni kontakt w czasie załatwiania spraw ograniczyć do minimum. Ustawa umożliwiła także modyfikację i odpowiednie dostosowanie uchwał rekrutacyjnych [Tarcza 2.0];

Analogicznie jak studentom, również i doktorantom zapewniono finansowe wsparcie. W okresie zawieszenia kształcenia doktorantów na studiach doktoranckich, które rozpoczęły się przed rokiem akademickim 2019/2020, stosuje się uproszczone zasady przyznawania zapomóg [Tarcza 2.0].

Pozostałe zmiany (PAN, PAU, RDN, NCBR)

Konieczne okazało się wprowadzenie uprawnień do czasowego ograniczenia lub zawieszenia funkcjonowania gremiów Polskiej Akademii Nauki. Jednocześnie udało się zapewnić możliwość prowadzenia zdalnych posiedzeń organów PAN, a także komisji i zespołów doradczych. Podobne ułatwienia wprowadzono dla wszystkich kolegialnych podmiotów Akademii, a także dla rad naukowych [Tarcza 2.0].

Także online będą mogły być przeprowadzane posiedzenia organów PAN (zgromadzenia ogólnego, prezydium oraz komisji i zespołów doradczych) [Tarcza 2.0].

Posiedzenia prezydium Rady Doskonałości Naukowej oraz Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów i jej sekcji mogą być przeprowadzane zdalnie [Tarcza 2.0 i Tarcza 4.0].

Rozszerzono nadzór ministra nauki i szkolnictwa wyższego nad PAU, CMKP, RGNiSW, PSRP, KRDD, a także innymi podmiotami prowadzącymi głównie działalność naukową w zakresie prawidłowości wydatkowania środków publicznych [Tarcza 4.0].

Zmiany w funkcjonowaniu NCBR

Ze względu na konieczność prowadzenia badań i prac rozwojowych niezbędna była także modyfikacja w zakresie funkcjonowania Narodowego Centrum Badań i Rozwoju. Przepisy „tarczy 2.0” pozwoliły na realizację zadań NCBR w trybie uproszczonym, przy spełnieniu określonych warunków [Tarcza 2.0].

Ponadto, żeby wesprzeć walkę z epidemią, „tarcza 2.0” umożliwiła Dyrektorowi NCBR prawo do wydania decyzji w sprawie finansowania projektów naukowych, poza realizowanymi przez Centrum programami, z pominięciem procedury konkursowej. Jednak taka pozakonkursowa procedura dotyczyć może jedynie inicjatyw naukowych związanych ze zwalczaniem epidemii. Wprowadzono wymóg zamieszczania w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie NCBR informacji o zawarciu takiej umowy wraz z podaniem danych wykonawcy projektu, ogólnym opisem samego projektu oraz uzasadnieniem jego wyboru w tym trybie [Tarcza 2.0].